

TONY CRAGG: Η ΟΝΤΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΎΛΗΣ

Δημοσθένης Δαββέτας

Καθηγητής, IESA - Ecole Marché de l'art et Métiers de la Culture

demosthenesdavvetas@gmail.com

Περίληψη

Η γλυπτική του σπουδαίου σύγχρονου γλύπτη Tony Cragg διαπερνάται από το πνεύμα του ίδιου του καλλιτέχνη να στρέψει προς τα έξω την εσωτερική πραγματικότητα του γλυπτού του. Δεν τον ενδιαφέρει η "μίμηση" ως αντιγραφή μιας ήδη υπάρχουσας μορφής αλλά η εκ των έσω της ύλης δημιουργία κι εμφάνιση μιας πρωτογενούς μορφής. Τα γλυπτά του δεν είναι στατικές και "τελειωμένες" υλικές πραγματικότητες αλλά είναι κατ' εξοχήν εν δυνάμει ύλη που ενεργοποιείται διαρκώς και παράγει ανοιχτές και κινούμενες υλικές οντότητες. Για τον Tony Cragg το γλυπτό είναι η υπαρξιακή αγωνία της ύλης. Στην υπαρξιακή της αναζήτηση η ύλη γεννά συνεχώς μορφές μονίμως εν δράσει, εν κινήσει, εν μεταμορφώσει. Η ύλη για τον ίδιο τον καλλιτέχνη είναι υποκείμενο που ενεργοποιείται χάρις στην καλλιτεχνική πράξη και την δημιουργική παρέμβαση. Ο καλλιτέχνης είναι ένας δρών και γόνιμος ερμηνευτής των βουλών της ύλης. Και σαν τέτοιος παράγει γλώσσα. Η γλυπτική είναι γλώσσα που βρίσκει μόνιμα νέους τρόπους έκφρασης ανανεώνοντας το λεξιλόγιο της.

Λέξεις κλειδιά: ύλη, αποδόμηση, αντικείμενο, πλανητική κίνηση, ενέργεια

Ήδη από τον μύθο του Προμηθέα γνωρίζουμε ότι φωτιά και τέχνη κλάπηκαν από το βασίλειο των Θεών και δόθηκαν στους ανθρώπους, για να καλυτερέψει η ζωή τους. Φύση όμως και φωτιά προέρχονται από την ίδια ρίζα. Ο Ζήνωνας κατά τον Διογένη τον Λαέρτιο, ονομάζει τη φύση "πυρ τεχνικόν", δηλαδή πυρ-καλλιτέχνη που γεννά και δημιουργεί μορφές. Η δημιουργία μορφών είναι κοντολογίς το ζητούμενο φύσης-τέχνης. Μόνο χάρις στα έργα τους αυτά τα δυο αναγνωρίζονται. Βλέποντας τις φυσικές μορφές (ανθρώπινες, ζωικές, φυτικές) η τα έργα τέχνης (ως γλυπτική, ζωγραφική, σχέδιο...) αναγνωρίζεις την ύπαρξη του ενός η του άλλου, αντίστοιχα - Το πρώτο, η φύση, προηγείται, ενώ το δεύτερο, η τέχνη, έπεται σύμφωνα με τη λογική σκέψη. Γι' αυτό και αρχικά έγινε λόγος για "μίμηση", του πρώτου από το δεύτερο. Αυτή η αντίληψη διατηρήθηκε για αιώνες. Χρειάστηκε να έρθει η Νεωτερική εποχή ώστε η σχέση φύσης-τέχνης να διαταραχθεί με τη παραδοσιακή της ερμηνεία και να ανατραπεί δίνοντας σπουδαίες πολιτισμικές εμπειρίες. Ήδη ο Καρτέσιος Ντεκάρτ με το όραμά του περί χειραγώγησης της φύσης και αργότερα ο Διαφωτισμός (παρά τις διαφοροποιήσεις του Ζαν Ζακ Ρουσό) εργάστηκαν γι' αυτή

την ανατροπή. Από το δεύτερο ήμισυ του 19ου αιώνα με την βιομηχανική επανάσταση, το σχέδιο αμφισβήτησης της τέχνης ως "μίμηση", της φύσης, μπήκε σε δυναμική εφαρμογή. Οι Νεωτερικοί καλλιτέχνες αρνήθηκαν την παραστατική διάσταση του έργου τέχνης και την κλασική αφηγηματικότητα. Εφαρμόζοντας την Νιτσεική πρόταση περί θρυμματισμού ειδώλων κι ιδεωδών μέσω της φιλοσοφίας με το σφυρί, επιτέθηκαν στην παραστατικότητα, την σφυροκόπησαν και ξεκίνησαν την σταδιακή της απο-δόμηση, χρησιμοποιώντας ως εργαλείο μάχης την έννοια της avant-garde.

Αποδομώντας το καθ' εικόνα και ομοίωση

Η αποδόμηση αυτή δεν έχει σκοπό να καταστρέψει αλλά να αφαιρέσει και να ξαναδιαβάσει. Να εκσυγχρονίσει τις παραδόσεις. Τι αφαιρεί σπάζοντας; Οτιδήποτε είχε φορτιστεί με παραδοσιακές τεχνικές, με τις παραδοσιακές "καλές τέχνες". Ακόμη κι αν σε κάποια νεωτερικά κινήματα, ειδικά στα χρόνια του '60 και του '70, έγινε λόγος για "θάνατο της τέχνης", αυτό που εννοείτο ήταν η ανάγκη τέλους των παλιών τρόπων εικαστικής έκφρασης και η αντικατάστασή τους από καινούργια. Η avant-garde ήταν το μετωπικό εργαλείο που χρησιμοποιείτο για τον εκσυγχρονισμό των παραδοσιακών τρόπων εικαστικής έκφρασης και για το ξαναδιάβασμα των παραδόσεων μέσα από το εκάστοτε καινούριο παρόν. Η αποδόμηση αφορούσε επίσης και την αντίληψη ότι το έργο τέχνης είναι μια εξωτερική πραγματικότητα που μιμείται τη φύση. Σύμφωνα με την Κλασική αντίληψη η φύση έδινε τελειότερες μορφές από την τέχνη, γιατί τις δούλευε εξωτερικά και εσωτερικά με βάθος κι επιφάνεια. Η φύση, ως "κρύπτεσθαι φιλεί" (ως κάτι που αγαπά να κρύβεται) όπως έλεγε κι ο Ηράκλειτος γεννούσε συνεχώς πλήρης μορφές. Ενώ η Τέχνη έμενε στην εξωτερική εικόνα. Όπως έλεγε κι ο αρχαίος γιατρός Γαληνός στο έργο του "περί φυσικών δυνάμεων", ένας Πραξιτέλης, ένας Φειδίας ή κάποιος άλλος αγαλματοποιός, περιοριζόταν στο να πλάσει μόνο εξωτερικά την ύλη, ενώ άφηνε το βάθος της, χωρίς στολίδι, ακατέργαστο, δηλαδή άτεχνο. Δεν ήταν ικανός ο κλασικός γλύπτης να καταδυθεί μέσα στην ύλη και να αγγίξει όλα τα μέρη της. Αυτή λοιπόν τη κλασική αντίληψη θέλησαν να αλλάξουν οι Νεωτερικοί καλλιτέχνες και να μετατραπούν από "Φειδίες" της εξωτερικότητας σε "Φειδίες" της εσωτερικότητας. Έδωσαν το βάρος της ενέργειας, της δύναμης, της έντασης και της νοημοσύνης τους, στο να προσπαθήσουν να δημιουργήσουν μια νέα μορφή κάλλους κι αρτιότητας. Μέσα από το διαρκές αποδημητικό τους σφυροκόπημα, ο νεωτερικός τους λόγος επιτέθηκε και αποδόμησε το παραδοσιακό "καθ' εικόνα και ομοίωση", βάζοντας έτσι τις βάσεις μια γλώσσας νέας, λακωνικής συχνά και κυρίως ανεικονικής. Τα αποδομημένα πρότυπα απελευθερώθηκαν έτσι από τους περιορισμούς της εικόνας ως τελικό προϊόν, ως σκοπό ή ως αριστούργημα και μετατράπηκαν σε αφηρημένες αλλά ουσιαστικές οργανικές δυνάμεις, ως συγκινήσεις, αισθαντικότητα, ενέργεια, ως στρατηγική γλώσσα και διαδρομή. Το κάθε θραύσμα του σφυροκοπημένου προτύπου, μικρό,

φτωχό ή ραγισμένο μετατρέπεται έτσι ως βάση, το θεμέλιο, ο μικρόκοσμος που θα ενσάρκωνε τον μεγάλο κόσμο. Σ' αυτή την πορεία κινήθηκε ως σήμερα κι ο Tony Cragg.

Γεωμετρία μηχανισμών

Από τις αρχές της δεκαετίας του '80 που ο Βρετανός στην καταγωγή καλλιτέχνης, άλλα που έζησε τα περισσότερα του χρόνια στη Γερμανία, εργάστηκε στην αποδόμηση του "καθ' εικόνα και ομοίωση", δημιούργησε γλυπτά αλλά και σχέδια που πέτυχαν την ισορροπία του εσωτερικού και του εξωτερικού των μορφών. Τεμάχισε, θρυμματίσε ή διάνοιξε την παραστατικότητα και απελευθέρωσε την δυναμική των οργανικών μηχανισμών πετυχαίνοντας έτσι την γεωμετρική συνύπαρξη φανταστικού-πραγματικού, θεατού-αθέατου. Θεωρώντας ότι αυτά είναι αδιαχώριστα αρνήθηκε τη κλασσική δυαδικότητα και έπλασε γλυπτά που συμπεριφέρονται ως υποκείμενα, ως αδιαίρετη οντότητα. Σ' αυτό το σημείο συμπεριφέρθηκε αριστοτελικά. Δηλαδή έπλασε οντότητες-γλυπτά στα οποία ιδέα και μορφή συνυπάρχουν ως ενιαία πραγματικότητα, είναι ένα σώμα, μια μορφή σε κινητικότητα, μεταλλασσόμενη, που υπαινίσσεται πολύτροπα, που εμπεριέχει θεωρία και πράξη, που είναι το ίδιο ενέργεια, δυναμική ύλης, διαφάνεια μορφών. Το εξωτερικό και το εσωτερικό αυτών των γλυπτών έχουν διαρκή οπτική μεταξύ τους επικοινωνία. Αν και οι μορφές τους κάποιες φορές μπορούν να θυμίσουν κάτι οικείο σ' εμάς, εντούτοις ποτέ δεν μας το παρουσιάζουν αναπαραστατικά τελειωμένο. Αλλά για παράδειγμα θυμίζουν πρόσωπο μούμιας, αλλά πολυτεμαχισμένο πρόσωπο, αλλά δικέφαλα ή πολυκέφαλα τέρατα, αλλά θυμίζουν μικροοργανισμούς γνωστούς του φυσικού περιβάλλοντος ή ανάλογων εργαστηρίων. Όλα όμως διαπερνώνται από μια γεωμετρία του ασυνήθιστου, από μια γεωμετρία μηχανισμών, από μια αρμονία του ανισόρροπου, από ένα πνεύμα προϊστορικών μορφών αλλά λογικών όντων. Όλα είναι η ενσάρκωση μικρών στιγμών κινουμένων από ενέργεια. Μια συνταγή που σίγουρα γεννά νέα πράγματα στην Τέχνη.

Ο χορός της εμπειρίας

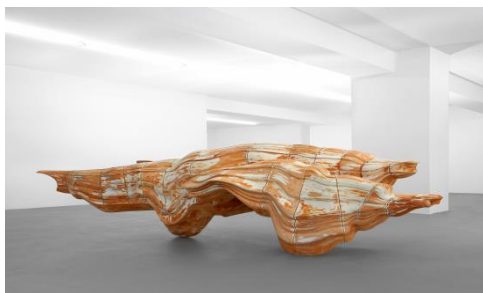
Στην Ιστορία της Τέχνης κάθε νέο συνήθως είναι γόνος δυο βασικών διαδρομών. Η μια ξεκινά από την ιδέα και καταλήγει στη μορφή. Η άλλη ξεκινά από την αισθαντική σχέση με την ύλη και στην συνέχεια ανακαλύπτει τις ιδέες που είναι μέσα στην δυναμική ενέργεια των υλικών. Ο Tony Cragg κινείται περισσότερο προς τη δεύτερη διαδρομή προσπαθώντας βέβαια κάποιες στιγμές να τις συνδυάσει και τις δυο σε μια προσωπική του σύνθεση. Μπαίνοντας μέσα στα υλικά θρυμματίζοντας ή τεμαχίζοντας τις μορφές, επιχειρεί ένα ταξίδι μέσα στην ύλη και στα άπειρα θαύματά της. Θέλει να φτάσει στο έσχατο βάθος της αν είναι δυνατόν. Θέλει να φτάσει στην στοιχειακή διάσταση της ύλης. Στην προσπάθεια του αυτή εξέρχεται του εαυτού του μεταμορφώνοντας με την ρεαλιστική του φαντασία ό,τι βλέπει, ό,τι ακούει, ό,τι

αναπνέει, ό,τι γεννιέται. Μελετά προσκολλημένα και ποιητικά το φυσικό περιβάλλον. Το αντιμετωπίζει ως θεότητα ηλιακής θερμότητας, ως αναπνοή αρώματος λουλουδιών, ως υλικό ακτινογράφησης, ως εργαλείο που θα τον οδηγήσει στην γνώση. Η σχέση του Tony Cragg με την φυσική ή τεχνική ύλη είναι διαλεκτική. Δεν την αντιμετωπίζει εχθρικά αλλά ως εμπειρία γνώσης και αυτογνωσίας. Εμβαθύνοντας και μαθαίνοντας από τα υλικά εμπλουτίζει την εικαστική του γλώσσα και δοκιμάζει ταυτόχρονα τα όρια αυτογνωσίας του εαυτού του - ειδικά η σχέση του με το φυσικό περιβάλλον είναι ιδιαίτερος ενδιαφέρουσα.

Γλώσσα και φύση

Δεν έχει κάποιος παρά να επισκεφτεί το πάρκο γλυπτικής στο Wüppertal. Ας προσέξει τον τρόπο και τον τόπο που είναι τοποθετημένα τα γλυπτά του καλλιτέχνη. Υπάρχει κάτι το αδιάκοπη, το συνεχές, μεταξύ φυσικού περιβάλλοντος και γλυπτών. Το ένα είναι προέκταση του άλλου και αντιστρόφως. Μέσα από το φυσικό στοιχείο ως αισθητική και πνευματική οντότητα αναδύεται το έργο. Αναδύεται ως ενσάρκωμένος λόγος, ως λογικές ποιητικές υπάρξεις. Τα γλυπτά αυτά αναδεικνύουν και φωτίζουν άγνωστες πλευρές της φύσης. Ο μπρούντζος Λ, το σίδηρο, ο χαλκός ή οτιδήποτε υλικό χρησιμοποιείται για τα έργα συμβάλλουν σε μια διαφορετική ανάγνωση του φυσικού περιβάλλοντος. Το φυσικό στοιχείο είναι η καθολική πραγματικότητα μέσα από την οποία αναδύεται το γλυπτό. Η φύση είναι το καθολικό που περιβάλλει το έργο σαν γίνεσθαι. Η φύση, η θεία μήτρα, στον Θαλή τον Μιλήσιο ήταν πρωταρχικό θέμα, πρωταρχική ουσία. Στον Ελευσίνιο μύθο ήταν η natural naturus, το στήθος της μητέρας. Λέξεις που παραμένουν αναλλοίωτες στην ηλιοφάνειά τους.

Caught Dreaming, Jesmonite2006
Georg Kipp

Early Forms bronze 2001

*Early Forms a bronze 2001
Mario Gastinger (2)*

*Elliptical Column_d_330x95x85_stainless
steel_2012_Michael Richter (4)*

Red Figure, bronze, 2008, Charles Duprat (2)

Untitled Glass, 2015, Michael Richter (4)

Untitled, Glass, 2015, Michael Richter

TONY CRAGG: THE ONTOLOGY OF MATTER

Demosthenes Davvetas

Abstract

The sculpture of the great contemporary sculptor Tony Cragg is inspired by the spirit of the artist to turn outwards the inner reality of the sculpture. He is not interested in "imitation" as a copy of an already existing form but in the inside of matter creation and the appearance of a primary form. His sculptures are not static and "finished" material realities but potentially material constantly activated and generates open and animated material entities. For Tony Cragg sculpture is the existential agony of matter. In its existential research matter constantly creates forms in action, in motion, in the stage of transformation. The artist himself is a subject activated though the artistic practice and creative intervention. The artist is a prolific performer of the will

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

2^η Επιστημονική Ημερίδα:
Προσωκρατική Φιλοσοφία:
ο Άνθρωπος, η Κοινωνία και ο Κόσμος
ISBN: 978-618-82555-1-7

Ένωση Ελλήνων Φυσικών

of matter. And as such he produces language. Sculpture is a language that finds new ways of expression permanently renewing vocabulary.

Keywords: matter, deconstruction, object, planetary motion, energy

ΔΙΕΘΝΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

2^η Επιστημονική Ημερίδα:
Προσωκρατική Φιλοσοφία:
ο Άνθρωπος, η Κοινωνία και ο Κόσμος
ISBN: 978-618-82555-1-7

Ένωση Ελλήνων Φυσικών